

PSALMUS CXVIII

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — Alleluia.

4. Confitemini Domino quoniam bonus : quoniam in sæculum misericordia ejus.

2. Dicat nunc Israel quoniam bonus : quoniam in sæculum misericordia ejus.

3. Dicat nunc domus Aaron, quoniam in sæculum misericordia ejus.

4. Dicant nunc qui timent Dominum, quoniam in sæculum misericordia ejus.

5. De tribulatione invocavi Dominum, et exaudivit me in latitudine Dominus.

6. Dominus mihi adjutor : non timebo quid faciat mihi homo.

7. Dominus mihi adjutor : et ego despiciam inimicos meos.

8. Bonum est confidere in Domino, quam confidere in homine.

9. Bonum est sperare in Domino, quam sperare in principibus.

10. Omnes gentes circumierunt me, et in nomine Domini quia ultus sum in eos.

11. Circumdantes circumdederunt me, et in nomine Domini quia ultus sum in eos.

12. Circumdederunt me sicut apes, et exarscrunt sicut ignis in spinis : et in nomine Domini quia ultus sum in eos.

13. Impulsus eversus sum, ut caderem ; et Dominus suscepit me.

14. Fortitudo mea, et laus mea Dominus ; et factus est mihi in salutem.

15. Vox exultationis et salutis in tabernaculis justorum.

16. Dextera Domini fecit virtutem : dextera Domini exaltavit me, dextera Domini fecit virtutem.

17. Non moriar, sed vivam, et narrabo opera Domini.

18. Castigans castigavit me Dominus, et morti non tradidit me.

V. s. H.

Confitemini Domino quoniam bonus : quoniam in æternum [*h. sæculum*] misericordia ejus.

Dicat nunc [*h. obsecro*] Israel : quoniam in æternum [*h. sæculum*] misericordia ejus.

Dicat nunc [*h. obsecro*] domus Aaron : quoniam in æternum [*h. sæculum*] misericordia ejus.

Dicant nunc [*h. obsecro*] qui timent Dominum : quoniam in æternum [*h. sæculum*] misericordia ejus.

Cum tribularer, invocavi Dominum, et exaudivit me in latitudine Dominus.

Dominus meus [*al. add. est*], non timebo quid faciat mihi homo.

Dominus mihi auxiliator [*h. inter auxiliares*], et ego despiciam [*h. aspiciam*] odientes me.

Melius est sperare [*h. confidere*] in Domino, quam sperare in homine.

Melius est sperare [*h. confidere*] in Domino, quam sperare in principibus.

Omnes gentes circumdederunt me ; in nomine Domini quia ultus sum in eas [*h. contrivi eas*].

Circumdederunt me, et obsederunt me : sed in nomine Domini, quia ultus sum in eas [*h. contrivi eas*].

Circumdederunt me quasi apes : extinctæ sunt quasi ignis spinarum in nomine Domini, quia ultus sum in eas [*h. contrivi eas*].

Impulsus pellebar ut caderem, et Dominus sustentavit me [*h. et Dominus auxiliatus est mihi*].

Fortitudo mea, et laus mea Dominus : et factus est mihi in salutem.

Vox laudis et salutis in tabernaculis justorum.

Dextera Domini fecit fortitudinem [*h. virtutem*] : dextera Domini excelsa, dextera Domini fecit fortitudinem [*h. virtutem*].

Non moriar, sed vivam, et narrabo opera Domini.

Corripiens arguit [*h. castigans castigavit*] me Dominus, et morti non tradidit me.

19. Aperite mihi portas justitiæ ; ingressus in eas confitebor Domino.

20. Hæc porta Domini ; justi intrabunt in eam.

21. Confitebor tibi quoniam exaudisti me, et factus es mihi in salutem.

22. Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli.

23. A Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris.

24. Hæc est dies, quam fecit Dominus : exultemus, et lætemur in ea.

25. O Domine, salvum me fac ; o Domine, in me prosperare.

26. Benedictus qui venit in nomine Domini. Benediximus vobis de domo Domini.

27. Deus Dominus, et apparuit [*h. illuxit*] nobis. Constituite diem solemnem in condensis, usque ad cornu altaris.

28. Deus meus es tu, et confitebor tibi : Deus meus es tu, et exaltabo te.

Confitebor tibi, quoniam exaudisti me, et factus es mihi in salutem.

29. Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus.

Aperite mihi portas justitiæ : ingressus in eas confitebor Domino.

Hæc porta Domini, justi intrabunt in eam.

Confitebor tibi, quoniam exaudisti me, et factus es mihi in salutem.

Lapidem [*al. lapis*] quem reprobaverunt ædificantes : factus est in caput anguli.

A Domino factum est istud, et hoc est [*al. tac. est*] mirabile in oculis nostris.

Hæc est dies quam fecit Dominus : exultemus et lætemur in ea.

Obsecro, Domine, salva, obsecro : obsecro, Domine, prosperare, obsecro.

Benedictus qui venit in nomine Domini : benediximus vobis de domo Domini.

Deus Dominus, et apparuit [*h. illuxit*] nobis : frequentate [*h. oblige*] solemnitatem in frondosis, usque ad cornu altaris.

Deus meus es tu, et confitebor tibi : Deus meus es tu, et exaltabo te.

Confitebor Domino, quoniam bonus : quoniam in æternum [*h. sæculum*] misericordia ejus.

Argumentum. — Compositus videtur recentioribus post reditum de exilio Babilonico temporibus. In ea enim quæ vers. 5 et seq. leguntur de hostibus, a quibus Jova Israelitas partim liberaverit, partim liberaturus sit, omnia optime conveniunt. Cantatum putat Maurer certis quibusdam diebus solemnitibus, hisque Tabernaculorum (vers. 15-25) ; Hengstenberg vero illud refert ad diem, quo secundi templi primarius lapis solemnitè positus est (vers. 22), confortique 1 Esdr. iii, 10, 11. Dramaticus est hic Psalmus, sed varie ab interpretibus distribuitur. Juxta Maurer, populus loquitur vers. 1-21, sacerdotum chorus vers. 22-27, totus denique populus vers. 28 seq. Ewaldus : Populi chorus, vers. 1-4, chori dux 5-23, populi chorus 24, 25, Pontifex 26, 27, chori dux 28, populi chorus 29. Allus : Populus 1-18, rex seu dux populi 19, pontifex 20, dux 21-22, pontifex 23, dux 24, populus et pontifex 25, pontifex duci 26, populo 27, dux 28, omnes simul 29. Hengstenberg carmen dividit in duas strophas, versibus 1-6 constantibus, utraque eorum versibus 7 constantibus habente exordium. Ewaldum sequemur.

CHORUS.

1. Gratias agite Jovæ, nam benignus est, nam in sempiternum est clementia ejus.
2. Dicat Israel :
In sempiternum clementia ejus.
3. Dicant domus Aaronis :
In sempiternum clementia ejus.
4. Dicant cultores Jovæ :
In sempiternum clementia ejus.

CHORI DUX.

5. Ex angustiis invocavi Jovam ; exaudivit me (educens) in spatium amplum Jova.
6. Jova mihi (mecum) stat, non timeo, quid faciat mihi homo.

7. Jova mihi *est* inter adjuutores meos,
atque ego oculos pascam osoribus meis.
8. Melius *est* confugere ad Jovam,
quam fiduciam collocare in hominibus.
9. Melius confugere ad Jovam,
quam fiduciam collocare in principibus.
10. Omnes gentes circumdederunt me;
in nomine Jovæ nā ego excindam eas!
11. Circumdederunt me et circumdederunt me (iterum);
in nomine Jovæ nā ego excindam eas!
12. Circumdederunt me velut apes,
extincti sunt velut ignis spinarum,
in nomine Jovæ nā ego excidi eos.
13. Impulisti me, *o hostis*, ut caderem,
sed Jova adjuvit me.
14. Gloria mea et cautio *est* Jova,
nam factus est mihi in salutem.
15. Vox jubili et salutis (triumphi) *sit* in tentoriis justorum (Israelitarum):
dextera Jovæ facit potentiam.
16. Dexteram Jovæ elata est,
dextera Jovæ facit potentiam.
17. Non moriar, sed vivam,
et narrabo opera Jovæ.
18. Castigavit me Jova,
sed morti non tradidit me.
19. Aperite mihi portas justitiæ,
ingrediar per eas, celebrabo Jovam.
20. Hæc porta Jovæ est;
justi ingrediuntur per eam.
21. Celebrabo te, quia exaudisti me,
et factus es mihi in auxilium.
22. Lapis, quem rejecerant ædificantes,
factus est in caput anguli.
23. A Jova factum est hoc,
id admirabile est in oculis nostris.

CHORUS.

24. Hic *est* dies, quem fecit Jova,
exultemus et lætemur in eo.
25. Eia, Jova, salutem affer!
eia, Jova, prospera!

PONTIFEX.

26. Bene sit illi (omni) qui venit (huc intrat) in nomine Jovæ,
bona precamur vobis, *qui estis* e domo (populo) Jovæ.

27. Deus est Jova, et lucem (prospera omnia) dedit nobis:
ligate festum (victimam festi) funibus
ad cornua altare *adducentes eam*.

DUX CHORI.

28. Deus meus es tu, et celebrabo te,
Deus mi, efferam te *laudibus*.

CHORUS.

29. Gratias agite Jovæ, nam benignus *est*,
nam in sempiternum *manet* clementia ejus.

NOTE.

Vers. 2. Ewaldus, *sic dicat Israel, quia in*, etc., et ita deinceps. — Vers. 5. *In spatium*, etc. constr. prægnans; respicitur liberatio ab exsilio miseria. — Vers. 6. Hengstenberg ita jungit, *non timco quid*, etc. — Vers. 7. *Jova mihi*, etc. i. e. me adjuvat. Aliter Aben-Esra et Kimchi: Jova adjuvat mea causa etiam adjuutores meos, ut \square pro \square dictum sit. — Vers. 13. Jam perventum est ad portas templi, quas sibi nunc aperiri jubet. — Vers. 22. « Est vero in hac proverbiali locutione neque *ædificantes* quinam sint, neque *ædificium* quodnam sit, querendum, sed tertium comparationis ponendum in sola *evectioe ab ima ad summam dignitatem*. » Maurer. Sunt, qui non lapidem in angulo inferiore collocatum intelligendum putent, sed *epistylium*, lapidem puta longum et crassum columnarum capitibus impositum. Ac potest sane utraque significatio defendi, nam *rosk* translate tam *supremum* vel *intium* et *principium* significat. Magis tamen apta videtur prior notio: cf. *Job*. xxxviii, 6. Alius: Lapis quidam, prius ab architectis repudiatus, pro angulari tamen deinde receptus fuit, ob moras vitandas. — Vers. 24. Vel, ob makkeph, *hunc diem fecit Jova*. — Vers. 27. *Chag, festum*, pro sacrificio festo: cf. *Exod.* xxii, 18; *Malach.* ii, 3. Alius, *densate agmen vestrum*, vos qui estis *in frondibus densis ad cornua*, etc.: solis enim sacerdotibus ultra progredi licebat.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS CXVII.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

Alleluia.

Psalmus hic de Davide exponi potest ad litteram, ut facit S. Joannes Chrysostomus; tamen convenit etiam toti populo christiano, ejus figuram David gerebat, et hanc expositionem persequitur S. Augustinus: canit autem tum David, tum populus Dei multa beneficia Dei; sed illud potissimum, quo Christum, lapidem angularem extulit in summum ædificium, ut duos parietes connecteret et contineret, quod factum est in die resurrectionis, et ideo Ecclesia canit hunc Psalmum in Dominica die ad Primam; et verba illa ex hoc Psalmo: « Hæc dies quam fecit Dominus, exultemus, et lætemur in ea, » resurrectioni applicat, et per octavam Pasche frequentissime cum jubilo canit.

EXPLICATIO PSALMI.

- Vers. 1. 4. CONFITEMINI DOMINO, QUONIAM BONUS, QUONIAM IN SÆCULUM MISERICORDIA EJUS.

Invitat David omnes ad laudandum Deum, et rationem reddit, « quoniam bonus. » Nihil brevius, nihil grandius dici potuit; nam solus Deus proprie et simpliciter bonus est, et nihil juro laudari potest, nisi bonum. Addit: « Quoniam in

Solus
Deus bo-
nus pro-
prie.

sæculum misericordia ejus, » ut ostendat ab effectu Deum esse bonum, ac per hoc etiam laudabilem. Nam bonitas Dei nulla in re magis cognosci potest a miseris, quam in misericordia. Misericordia enim nos creavit, misericordia redemit, misericordia protegit, misericordia coronabit, ita usque in sæculum misericordia ejus.

Vers. 2. 2. DICAT NUNC ISRAEL: QUONIAM BONUS; QUONIAM IN SECLUM MISERICORDIA EJUS.

Vers. 3. 3. DICAT NUNC DOMUS AARON, QUONIAM IN SECLUM MISERICORDIA EJUS.

Vers. 4. 4. DICANT NUNC QUI TIMENT DOMINUM, QUONIAM IN SECLUM MISERICORDIA EJUS.

Explicat qui sint, quos invitaverat ad laudandum Deum, et nominat primo loco Israel, id est, populum Israeliticum, quoniam inde fuerunt omnes Apostoli, qui primi crediderunt, et Ecclesiam inchoarunt. Secundo, nominat domum Aaron, quia post Apostolos, magna turba sacerdotum obedire cepit fidei, ut dicitur Act. vi. Denique addit: « Omnes qui timent Dominum, » quales fuerunt omnes gentes, qui crediderunt, et Ecclesie jam inchoate se adjunxerunt. Itaque totam Ecclesiam ex Judeis et gentibus collectam invitat ad laudandum Deum.

Vers. 5. 5. DE TRIBULATIONE INVOCAVI DOMINUM, ET EXAUDIVIT ME IN LATITUDINE DOMINUS.

Incipit declarare materiam laudis divinae, quod in angustia positus cum esset, invocavit Dominum, et Dominus, continuo exaudiens, posuit illum in latitudinem; opponit enim pulcherrime angustias latitudini: « Ego, inquit, de tribulatione invocavi Dominum, » id est, cum essem « in tribulatione, » sive « in angustia, » ut sonat vox hebraica צרתי, « invocavi Dominum, » id est, non merita mea jactavi, non conquestus sum, quod injuste paterer persecutionem, sed ad misericordiam Dei confugi, « et exaudivit me in latitudine Dominus, » id est, exaudivit me, et de angustia in latitudinem transtulit. Sicut autem per angustias significatur tribulatio, ita per latitudinem significatur liberatio a tribulatione. Quod autem id possit David de persona sua merito dicere, notissimum est ex Psalm. xvii et xxxiii, et aliis multis. Quod idem etiam conveniat Ecclesiae, non minus est notum. Certè initio nascentis Ecclesiae, cum Herodes S. Petrum Ecclesiae totius pastorem et principem inclusisset in carcerem, « oratio fiebat ab Ecclesia sine intermissione » ad Deum pro eo, Act. xii; et continuo exaudita est, et maximo miraculo de summis angustis tribulationum in latitudinem magne consolationis educta est; et quoties de angustis variarum persecutionum Neronis, Decii, Diocletiani, et similium tyrannorum, ad latitudinem pacis et quietis Deo miserante transivit, toties dicere potuit: « De tribulatione invocavi Dominum, et exaudivit me in latitudine Dominus. »

Vers. 6. 6. DOMINUS MIHI ADJUTOR, NON TIMEBO QUID FACIAT MIHI HOMO.

Vers. 7. 7. DOMINUS MIHI ADJUTOR, ET EGO DESPICIAM INIMICOS MEOS.

Experimento proprio doctus David, sive po-

tribulationes quibus liberatus est Ecclesia.

pulus Dei, magna fiducia exultat, et non dicit: « Dominus mihi adjutor » est, nihil deinceps patiar, scit enim se adhuc peregrinum inter hostes multa passurum; sed dicit: « Dominus mihi adjutor, » supple est, « non timebo quid faciat mihi homo, » id est, non turbabor propter mala, que mihi inferi homo, quia Dominus omnia convertit in bonum. Sic enim Dominus monuit: « Nolite timere eos qui occidunt corpus, et post hæc non habent amplius quid faciant, » Math. x. « Nam capillus de capite vestro non peribit, » Luc. xxi; et Apostolus: « Momentaneum et leve tribulationis nostræ eternam gloriæ pondus operatur in nobis, » II Cor. iv. Quare merito addit: « Et ego despiciam inimicos meos, » quippe qui seviendo in corpus gloriæ mee deserunt.

8. BONUM EST CONFIDERE IN DOMINO, QUAM CON-FIDERE IN HOMINE.

9. BONUM EST SPERARE IN DOMINO, QUAM SPERARE IN PRINCIPIBUS.

Deducit ex dictis utilem admonitionem de spe collocanda in Deo, non in hominibus quantumvis potentibus. Deus enim et potest et vult confidentes in se juvare, homines autem sepe non possunt, sæpe etiam variis passionibus acti nolunt. Quod expertus fuerat David, qui aliquando speravit in Saule rege suo, alias in Achis rege Gethæo, alias in Achiphoph consiliario prudentissimo, alias in aliis, et in nullo fidem invenit: in Deo autem nunquam sine prospero eventu speravit. Ait igitur monens omnes: « Bonum est confidere in Domino, quam confidere in homine, » id est, magis quam confidere in homine. « Bonum est sperare in Domino, » magis quam sperare in principibus, » terrenis videlicet. Hæc comparatio accommodata est infirmitati humane, cui nota est potentia hominum, et maxime principum; Dei autem potestas occulta est plurimis, qui neque vident, neque considerant: fortasse etiam non credunt magnitudinem Dei, alioqui dicendum fuisset: Bonum est sperare in Domino, malum autem sperare in homine. Sic enim ait Hieronimus cap. xvii: « Maledictus homo, qui confidit in homine. » Neque tamen malum est spem aliquam collocare in adjutorio angelorum, vel hominum bonorum, quia hæc spes ad Deum refertur, qui non solum per se, sed etiam per suos adjuvat confidentes in se.

10. OMNES GENTES CIRCUERUNT ME, ET IN NOMINE DOMINI, QUIA ULTUS SUM IN EOS.

11. CIRCUMDANTES CIRCUMDEDERUNT ME, ET IN NOMINE DOMINI, QUIA ULTUS SUM IN EOS.

12. CIRCUMDEDERUNT ME SICUT APES, ET EXARSERUNT SICUT IGNIS IN SPINIS, ET IN NOMINE DOMINI, QUIA ULTUS SUM IN EOS.

Ostendit exemplo suo quam sit bonum confidere in Domino, cum ipse non semel, sed sæpius

Vers. 8.

Vers. 9.

Vers. 10.

Vers. 11.

Vers. 12.

Non est malum in homine spem aliquam collocare.

obsessus a magna multitudine hostium, Dei adjutorio ita liberatus fuerit, ut hostes suos prostratos viderit. Notum est, si de persona Davidis agatur, quam sæpe a Saule cum magna manu obsessus fuerit, et mirabiliter liberatus; sed notius est quam sæpe populus Dei a regibus potentissimis, et a populis innumerabilibus persecutiones gravissimas perpessus divinam ultionem viderit. Verba sunt paulo obscuriora, quoniam Vulgatus interpres voluit omnes voces hebraicas exprimere, et phrasim hebraicam phrasi latinæ non respondit. Clarius reddidisset, ut Græci fecerunt, si omisisset illud, quia, et illud, in, ac dixisset, omnes gentes circumerunt me, et in nomine Domini ultus sum. Illud enim, quia, et illud, in, redundant, et illud, eos, est masculini generis, quia vocabulum hebraicum גוים, quod gentes significat, est etiam generis masculini. Itaque Interpres fideliter verit, et quod in græco deerat, addidit ex hebræo. Sensus autem hic est: Omnes gentes, id est, tota fere multitudo gentium, circumdederunt me, et in nomine Domini ultus sum eas, id est, in virtute Dei vidi ultionem, quia Deus ultus est innocentiam meam, dum hostes prostravit ac delevit; addit autem: « Circumdantes circumdederunt me, » ut ostendat non quomodocumque se fuisse circumdatum, sed ita arcte obsesum, ut nullum pateret effugium; addit etiam: « Circumdederunt me sicut apes, et sicut ignis in spinis, » ut ostendat multitudinem et vehementiam hostium: nam apes in tanta copia circumdant favum, ut numerari non possint; et ignis tanto impetu corripit spinas aridas, ut in puncto temporis eas consumat. In hebræo habetur דרעו, extinctæ, vel consumptæ sunt gentes, videlicet sicut ignis in spinis. Sed non est verisimile Septuaginta Interpretes, vel auctorem Vulgate editionis latinæ reddidisse contrarium sensum; neque satisfaciunt, qui dicunt non esse contrarium sensum, exardescere ignem in spinis, et consumi ignem in spinis, quia utraque lectione significatur celeritas actionis ignis in spinas, qui mox, ut exarsit, exstinguitur. Qui hoc dicunt, ideo non satisfaciunt, quoniam David subjungit: « Et in nomine Domini ultus sum in eos, » quod non diceret, si inimici ejus antea fuissent extincti, sive consumpti. Existimo igitur Septuaginta Interpretes vocem illam דרעו, accepisse in significatione activa, qualem habet in conjugatione piel et pool, non in passiva; et ideo non vertisse, extinctæ, vel consumptæ sunt, sed consumere cupierunt, sive exarsunt ad consumendum, sicut ignis in spinis.

13. IMPULSUS EVERSUM SIM UT CADEREM, ET DOMINUS SUSCEPIT ME.

14. FORTITUDO MEA, ET LAUS MEA DOMINUS; ET FACTUS EST MIHI IN SALUTEM.

Amplificavit haecenus multitudinem et atrocitatem inimicorum: nunc confitetur infirmitatem

suam, que tanto robori par esse non poterat, ut hinc magis agnoscat gloria Domini. Ego, inquit, tante violentie resistere non poteram: ideo ab hostibus impulsus in ruinam jam eversus ruere cœperim, « sed Dominus » in tempore occurrentis sustentavit me. » Refertur potest hoc ad pericula amittende vitæ corporalis, in quæ sæpe incidit David; refertur etiam potest ad pericula spiritualia gravissimarum tentationum, in quæ inciderebat populus christianus tempore persecutionum, qui propterea agnosens et confidens non suis viribus, sed ex gratia Dei vicisse, dicit: « Fortitudo mea, et laus mea Dominus, » id est, Dominus est fortitudo mea, quia viribus ejus vinco; « et ipse idem est laus mea, » quia semper eum laudare debeo; « et ipse factus est mihi in salutem, » ipse Salvator meus fuit.

15. VOX EXULTATIONIS ET SALUTIS IN TABERNA- CULIS JUSTORUM.

Ex liberatione Davidis gavisus sunt justus, qui eam liberationem scire poterunt: sed multo magis ex liberatione populi christiani de ingenti persecutione orta est « vox exultationis, et vox salutis, » id est, salutem annuntians « in tabernaculis justorum; » ubique enim resonat vox lætitiæ, et nuntius salutis. Notat S. Chrysostomus justos hic in terris non habere domos stabiles, sed tabernacula peregrinorum, vel militantium.

16. DEXTERA DOMINI FECIT VIRTUTEM, DEXTERA DOMINI EXALTAVIT ME: DEXTERA DOMINI FECIT VIRTUTEM.

Hæc est vox exultationis et salutis, que resonat in tabernaculis justorum, quod « dextera Domini, » id est, virtus et potentia Filii Dei « fecit virtutem, » id est, operata est fortiter ac potenter: nam Filius Dei dicitur in Scripturis brachium Domini, sive manus ejus dextera, quia Pater per Filium omnia fecit et facit: « Omnia per ipsum facta sunt, » Joen. i; « per quem fecit et sæcula, » ad Hebr. i; et Isai. lxi: « Quis creditur auditui nostro, et brachium Domini cui revelatum est? » Luc. i: « Fecit potentiam in brachio suo. » « Dextera Domini exaltavit me, » id est, in hoc dextera Domini fecit virtutem, quod depressit inimicos meos, et me exaltavit: sive id de Davide, sive de populo Dei intelligatur. « Dextera Domini fecit virtutem; » id repetitur lætitiæ causa. In hebræo non habetur, dextera Domini exaltavit me, sed dextera Domini excelsa, ut verit S. Hieronymus; vel dextera Domini exaltans; utrumque enim significat vox דרעו. Hanc secundam significationem secuti sunt Septuaginta Interpretes, et addiderunt me, ut sensus sit: Dextera Domini exaltans me fuit, quod est idem cum illo: Exaltavit me.

17. NON MORIAR, SED VIVAM, ET NARRABO OPERA DOMINI.

Vers. 18. 18. CASTIGANS CASTIGAVIT ME DOMINUS, ET MORTI NON TRADIDIT ME.

Pergit idem, sive David, sive populus Domini, commemorare beneficium Domini, qui persecutiones permittit, ut Pater, non ut hostis, ad purificationem, non ad mortem, quasi diceret, quantumvis magnas persecutiones passus sim, et forte iterum patiar: tamen non moriar, sed vivam, id est, non exterminabor, non deficiam omnino, ut adversarii vellet; sed permanebo et narrabo opera Domini, qui « castigans castigavit me » paterno flagello, sed « morti non tradidit me. »

Vers. 19. 19. APERITE MIHI PORTAS JUSTITIE, INGRESSUS IN EAS CONFITEBOR DOMINO. HEC PORTA DOMINI, JUSTI INTRABUNT IN EAM.

Ex acceptis beneficiis sumit animum aspirandi ad majora, ac petit introduci tandem in caelestem Hierusalem, in qua nulli iniusti habitant. « Aperite, inquit, mihi portas justitiae, » id est, portas regni caelorum, quae ex justitia constant; porta enim gloriae justitiae est. « Querite, » inquit Dominus, *Matth. vi.* « primum regnum Dei, et justitiam ejus. » « Ingressus in eas confitebor Domino, » quoniam qui habitant in domo Domini, in saecula saeculorum laudabunt te, » *Psalm. lxxxiii.* « Hec porta Domini, justi intrabunt in eam. » Hec porta justitiae est vera porta, et unica, quae ducit ad Dominum: et ideo justi soli intrabunt in eam. Alii aliter exponunt, videlicet de portis templi, vel civitatis Jerusalem. Sed nos secuti sumus Augustinum, Chrysostomum et Hieronymum; neque verum est quod per portas templi, vel civitatis terrene Jerusalem, soli justi intrarent.

Vers. 20. 20. CONFITEBOR TIBI, QUONIAM EXAUDISTI ME, ET FACTUS ES MIHI IN SALUTEM.

Declarat quod dixit: « Ingressus in eas confitebor Domino. » Dicit enim: « Confitebor tibi, » quando videlicet ingressus ero in caelestem Jerusalem per portas justitiae, « quoniam exaudisti me; » nam etiam multa et varia justi petant in hoc mundo, tamen omnia tendunt ad unam petitionem, de qua dicitur in *Psalm. xxvi.* « Unam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitae meae. » De hac igitur petitione dicit: « Confitebor tibi, quoniam exaudisti me; » et clarius adhuc exponit, dicens: « Et factus es mihi in salutem, » id est, qui eras spes mea, factus es salus mea: qui eras viaticum, factus es premium.

Vers. 21. 21. LAPIDEM, QUEM REPROBAVERUNT EDIFICANTES, HIC FACTUS EST IN CAPUT ANGULI.

Vers. 22. 22. A DOMINO FACTUM EST ISTUD, ET EST MIRABILE IN OCVLIS NOSTRIS.

Hos versiculos aliqui recentiores de Davide exponunt ad litteram, quem dicunt *factum fuisse in*

caput anguli, quando factus est rex super Israel et Judam; sed Davidem figuram gessisse Christi, qui factus est in caput anguli, cum factus esset caput Ecclesiae, ex Judaeis et Gentibus congregatae. Caeterum SS. Patres absolute exponunt de Christo, nulla mentione facta Davidis. Imo S. Joannes Chrysostomus, qui priores partes de Davide exponit ad litteram, hoc loco scribit Prophetam de improvise mutavisse argumentum, et de Christo prophetasse. Adde quod Christus ipse publice hunc locum tanquam ad se proprie spectantem allegavit, *Matth. xxi. Marc. xii. et Luc. xxi.*; neque ullus respondit de Davide haec verba esse intelligenda. Sanctus etiam Petrus, *Act. iv.* iterum coram omni populo hunc locum allegavit tanquam proprie de Christo scriptum, neque ullus contradixit. Sanctus etiam Paulus *ad Rom. ix.* et S. Petrus I *Epist. cap. ii.* allegant *Isaiam cap. xxviii.* de hoc lapide angulari, summo, electo, probato, etc. Denique idem apostolus Paulus *ad Ephe. ii.* vocat Christum « angularem lapidem summum. » Certe non auderem Scripturam ita celebrem et decantantem, a Christo et Apostolis explicatam, ullo modo cum Davidis persona communicare. Acredit quod David non fuit primus, neque solus rex super Israel et Judam, ut ideo mereretur dici lapis angularis; nam ante ipsum fuit Saul rex super utrumque populum, et post eum Salomon; neque Israel et Judas erant proprie duo populi, sive duae gentes diverse, ut sunt Hebraei et Gentiles. Igitur omissa illa expositione, dicendum est quod cum David in persona sua et populi Dei decantasset liberationem a temporalibus malis, et petisset introitum in aeternam salutem, declarat nunc quomodo Deus aperuerit viam ad hanc aeternam salutem, etsine dubio acutus majore lumine propheticum hos versiculos scripsit: « Lapidem, quem reproba-verunt edificantes, hic factus est in caput anguli, » id est, misit Deus lapidem vivum, pretiosum, electum in terras; sed Judaei, ad quos tunc pertinebat officium edificandae Ecclesiae, hunc lapidem reproba-verunt, dicentes de Christo: « Non est hic homo a Deo, qui sabbatum non custodit; » et: « Non habemus regem nisi Caesarem; » et: « Seductor ille dixit: Post tres dies resurgam, » et similia. Sed hic idem lapis ab edificandis reprobus, quasi inutilis ad edificium spirituale, a Deo principali architecto « factus est in caput anguli, » id est, constitutus est super duos parietes, ut eos conjungeret et contineret, id est, factus est caput totius Ecclesiae ex Hebraeis et Gentibus congregatae, et tale caput, ut qui sub eo non edificatur, salvus esse non possit; et omnis, qui sub ipso tanquam lapis vivus edificatur, omnino salvandus sit. Atque hoc a Domino factum est, id est, electione et potestate divina, non consilio, vel ope humana, et ideo « mirabile est in oculis nostris. » Quis enim non miratur hominem crucifixum et mortuum, ac sepul-

Locus hic proprie de Christo intelligitur.

tum, post tres dies resurgere immortalem cum amplissima potestate; et caput ac principem declarari omnium hominum et angelorum; et per eum aditum pateferi hominibus mortalibus ad regnum caelorum, et ad societatem angelorum, ad beatam immortalitatem?

Vers. 23. 23. HEC EST DIES, QUAM FECIT DOMINUS; EXULTEMUS, ET LAETEMUR IN EA.

« Hec dies, » qua id factum est, est proprie dies, « quam fecit Dominus, » et ideo ob tantum beneficium « exultemus et laetemur in ea. » Hec sine dubio est dies resurrectionis Domine: quamvis enim ab ipsa conceptione propter unionem hypostaticam Dominus Jesus fuerit Christus, et caput Ecclesiae; unde pastoribus ab angelo dictum legitur: « Annuntio vobis gaudium magnum, quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus in civitate David; » tamen debuit prius reprobari ab hominibus, et humiliari usque ad mortem crucis, et postea exaltari per resurrectionem, et tunc declarari summus angularis lapis, et praedicari per omnes gentes, « quod non esset in alio aliquo salus, » ut dicitur *Act. iv.* Unde ipse etiam dixit *Matth. xxviii.* « Data est mihi omnis potestas in caelo et in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. » Dicitur autem dies resurrectionis, dies quam fecit Dominus, vel quia Christus resurgens, ut sol justitiae, novo modo fecit eum diem; vel quia peculiariter Deus eam diem sibi consecravit; vel « haec est dies, quam fecit Deus » ad hunc finem, « ut exultemus et laetemur in ea. »

Vers. 24. 24. O DOMINE! SALVUM ME FAC; O DOMINE! BENE PROSPERARE; BENEDICTUS QUI VENIT IN NOMINE DOMINI.

Has laudes Christo dixerunt turbae in die Palmarum, ut S. Hieronymus annotavit in *Commentario ad cap. xxii. Matth.* Quod enim illi dixerunt, *הושיענו Hosanna, benedictus qui venit in nomine Domini*, in hoc versiculo nos habemus: sed in Evangelio relinquuntur vox hebraica *hosanna*; hic explicatur per illa verba, « Domine! salvum me fac. » Itaque Dominus in die Palmarum voluit visibiliter exhibere, et quasi praecipuare triumphum quem acturus erat invisibiliter in die Resurrectionis. Non enim poterat illi juste obijci, quod triumphum ageret ante victoriam, quoniam de victoria certissimus erat. Propheta autem, si-cut praevixit et praedixit Christum et lapidem reprobandum tempore passionis, et postea a Deo exaltandum in caput anguli tempore resurrectio-

nis: ita praevixit et praedixit ipsa verba, quae turbae dicitur erant in die triumphus Christi in die Palmarum, quo significaretur triumphus resurrectionis; et optime accidit quod utraque dies, et Palmarum et Resurrectionis, esset dies Domine. Ait igitur: « Exultemus et laetemur in hac die, » dicentes: « O Domine! salvum me fac; » in hebraeo non est illud, *me*, sed simpliciter, *hosanna*, id est, *salva obsecro*. Graeci tamen addiderunt explicandi gratia: *O Domine, bene prosperare*, nimirum inchoato isto regno tuo; « benedictus qui venit in nomine Domini, » id est, benedictus ab omnibus Messias, rex noster, « factus in caput anguli, qui venit in nomine Domini; » id est, non a seipso venit, non sibi regnum usurpavit, ut faciet Antichristus; sed venit missus a Patre suo, Domino caeli et terrae; sic enim explicavit Christus ipse *Joan. v.*

25. BENEDIXIMUS VOBIS DE DOMO DOMINI: DEUS DOMINUS, ET ILLUXIT NOBIS.

26. CONSTITUTE DIEM SOLEMNEM IN CONDENSIS, USQUE AD CORNU ALTARIS.

Explicata tota prophetia adventus Christi, et triumphus ejus, convertitur Propheta ad populum, atque illum exhortatur ad celebrandum diem festum solemnem in gratiarum actionem. « Benediximus, inquit, vobis de domo Domini, » id est, nos Prophetae benediximus vobis populis fidelibus amantibus mysteria divina in salutem vestram. « Benediximus autem de domo Domini; » id est vobis, qui estis de domo Domini, vel nos ex domo Domini, unde haec ex revelatione didicimus, « benediximus vobis. » Summa autem est: « Deus Dominus, et illuxit nobis, » id est, Dominus noster ipse est verus Deus, et ipse illuxit nobis, ostendens nobis lucem miserationum suarum. Propterea « constitute diem solemnem, » id est, agite « diem solemnem in condensis, » id est, densos virides ramos adferentes, et ornantes templum « usque ad cornu altaris. » Ista varie exponuntur secundum ritus Judaeorum, qui ad nos nihil pertinent.

27. DEUS MEUS ES TU, ET CONFITEBOR TIBI; DEUS MEUS ES TU, ET EXALTABO TE.

28. CONFITEBOR TIBI, QUONIAM EXAUDISTI ME, ET FACTUS ES MIHI IN SALUTEM.

29. CONFITEMINI DOMINO, QUONIAM BONUS, QUONIAM IN SEGULUM MISERICORDIA EJUS.

Hec est repetitio dictorum, affectum Prophetae demonstrans.